

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Природничо-економічний факультет
Кафедра біології та екології

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувачка кафедри біології та екології

 Наталія КАЗАНІШЕНА

“26” серпня 2024 року

**ПРОГРАМА
ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ
В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ
(8 СЕМЕСТР)**

підготовки фахівців першого бакалаврського рівня вищої освіти

за освітньо-професійною програмою

Середня освіта (Біологія та здоров'я людини. Географія)

спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

мова навчання українська

2024-2025 навчальний рік

Розробники програми: Н.В.Казанішена – кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри біології та екології;

І.Д.Григорчук – кандидат біологічних наук, доцент ка-
федри біології та екології;

М.Д.Матвеев – кандидат біологічних наук, доцент кафе-
дри біології та екології.

Затверджено на засіданні кафедри біології та екології

Протокол № 16 від 26 серпня 2024 року

Завідувач кафедри біології та екології Наталія КАЗАНІШЕНА

26 серпня 2024 року

Схвалено науково-методичною радою природничого факультету

Голова науково-методичної

ради природничого факультету Наталія КАЗАНІШЕНА

Протокол № 8 від 26 серпня 2024 року

ПОГОДЖЕНО

Гарант освітньо-професійної програми Наталія КАЗАНІШЕНА

ВСТУП

Виробнича педагогічна практика в закладі загальної середньої освіти здобувачів вищої освіти 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) освітнього ступеня «бакалавр» денної та заочної форм навчання є невід'ємною частиною процесу фахової підготовки здобувачів вищої освіти у вищому навчальному закладі. Актуальність впровадження навчально-виробничих практик в освітній процес вищої школи визначає принцип єдності теорії та практики, який передбачає організацію цілеспрямованого застосування теоретичних знань у практичній діяльності, оптимальне поєднання теоретичного навчання із практикою.

Організація виробничої педагогічної практики регламентується положенням «Про проведення практики здобувачів вищої освіти вищих навчальних закладів України» https://drive.google.com/file/d/1_AhAYS1HfixKG0SN84h13INz4Q-y0RVY/view, «Положенням про організацію освітнього процесу в К-ПНУ (нова редакція)» <https://drive.google.com/file/d/1ZbMN35h-7ZSJBBOVvL2bTCaLtRbcQA86/view>, «Положення про проведення практики здобувачів вищої освіти К-ПНУ» (нова редакція) https://drive.google.com/file/d/0B_EBvdN4dQSiSDVIV04waWZvbW5xVnM2Mmd5Y1FLdi1rUC0w/view?resourcekey=0-tYSPd5dBX2-ZMCs1ShozJA, де зазначається, що для здобуття кваліфікаційного рівня практична підготовка здобувачів вищої освіти закладів вищої освіти є обов'язковим компонентом освітньо-професійної програми і має на меті набуття здобувачами вищої освіти професійних навичок і вмінь та здійснюється в умовах професійної діяльності під організаційно-методичним керівництвом викладачів закладу вищої освіти та спеціалістів з відповідного фаху.

Залучення здобувачів вищої освіти до практичної діяльності забезпечує високу якість засвоєння теоретичних знань, формування практичних умінь і навичок, розвиток творчих здібностей та професійного інтересу. Під час проходження практики відбувається процес самовдосконалення особистості майбутнього вчителя.

Освітньою програмою та навчальним планом передбачено організацію виробничої педагогічної практики в закладі загальної середньої освіти у *7 семестр та у 8 семестрах 4 курсу*. Програма та терміни проведення виробничих практик визначаються освітньою програмою, навчальним планом, графіком освітнього процесу.

Виробнича педагогічна практика в основній (базовій) середній школі у 8 семестрі триває 5 тижні (7,5 кредитів ЄКТС).

Бази практик. Здобувачі вищої освіти проходять практику у *8-9 класах* закладів загальної середньої освіти. Базами для проходження виробничої практики обирають заклади загальної середньої освіти Кам'янця-Подільського із високим науково-методичним рівнем забезпечення навчально-виховного процесу, сучасною матеріально-технічною базою та висококваліфікованими вчителями. При виборі бази практики враховуються інтереси та пропозиції здобувачів вищої освіти.

Виробнича педагогічна практика в основній (базовій) середній школі здобувачів вищої освіти 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) базується на теоретичних знаннях з психології, педагогіки, методики навчання біології, географії та фахових дисциплін. Практика проходить після вивчення навчальної дисциплін «Методика навчання біології», «Методика навчання основ здоров'я», «Методика навчання географії» тому здобувачі вищої освіти випробовують ефективність та дієвість засвоєних на лабораторно-практичних заняттях методів, прийомів, засобів навчання й виховання учнів, вивчають успішність учнів, планують та організують навчально-виховні заходи з біології, основ здоров'я, географії, оцінюють ефективність їх впливу на учнів, а також оцінюють власні професійні знання та вміння.

1. ОБОВ'ЯЗКИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ТА КЕРІВНИКІВ ПРАКТИКИ

Обов'язки студента-практиканта:

- ✓ розпочинає і завершує практику у визначений термін згідно із графіком практики та навчальним планом спеціальності, тривалість педагогічної практики – 5 тижнів;
- ✓ дотримується вимог Статуту середнього ЗЗСО, правил внутрішнього розпорядку ЗЗСО, виконує розпорядження адміністрації та керівників практики;
- ✓ якісно виконує усі види робіт, передбачених програмою педагогічної практики;
- ✓ завчасно приходить до ЗЗСО, не запізнюється на уроки;
- ✓ робочий день практиканта у школі триває не менше 6 годин;
- ✓ дотримується правил техніки безпеки;
- ✓ практикант зобов'язаний бути тактовним, ввічливим, доброзичливим, старанним;
- ✓ зовнішній вигляд студента-практиканта має відповідати посаді, яку він обіймає під час практики;
- ✓ вчасно та у повному обсязі оформляє і здає звітну документацію;
- ✓ слідкує за тим, щоб усі документи були правильно оформлені та засвідчені підписами вчителя, класного керівника, керівника з фаху, директора ЗЗСО та печатками ЗЗСО;
- ✓ відвідує настановчу та звітну конференцію з педагогічної практики.

Обов'язки керівника практики з фаху:

- ✓ керівник бере участь у проведенні настановної конференції, доводить до відома здобувачів вищої освіти завдання, правила поведінки, знайомить з особливостями підготовки звітної документації тощо;
- ✓ забезпечує зустріч практикантів з директором чи завучем ЗЗСО та вчителем; під час зустрічі здобувачів вищої освіти мають ознайомити із специфікою навчально-виховної роботи ЗЗСО, з основними напрямками і планами виховної роботи, охарактеризувати класи, у яких будуть працювати здобувачі вищої освіти;
- ✓ спільно з керівництвом ЗЗСО розподіляє здобувачів вищої освіти по класах, знайомить із класними керівниками;
- ✓ знайомить здобувачів вищої освіти із передовим досвідом вчителів ЗЗСО;
- ✓ допомагає практикантам у складанні індивідуальних планів, графіків залікових уроків та виховних заходів;
- ✓ формує зведений графік проведення пробних та залікових уроків практикантів;
- ✓ контролює відвідування студентами практики, виконання індивідуальних планів та графіків проведення залікових заходів;
- ✓ надає допомогу студентам у підготовці до занять та виховних заходів;
- ✓ відвідує залікові заняття та виховні заходи;
- ✓ спільно із студентами-практикантами та вчителем проводить аналіз відвіданих занять та роботи здобувачів вищої освіти;
- ✓ контролює підготовку, оформлення та вчасну здачу звітної документації;
- ✓ консультує здобувачів вищої освіти щодо підготовки до звіту;
- ✓ бере участь в оцінюванні результатів педагогічної практики;
- ✓ готує звіт про проведену студентами роботу і подає його факультетському керівнику практики;
- ✓ звітує про результати практики на засіданнях кафедри та на раді факультету;
- ✓ вносить пропозиції та побажання щодо покращення організації та підвищення ефективності педагогічної практики здобувачів вищої освіти.

2. ЦІЛІ І ЗАВДАННЯ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗАКЛАДІ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ

Мета виробничої педагогічної практики в закладі загальної середньої освіти – формування, поглиблення та систематизація теоретичних знань, практичних умінь і навичок, здібностей, мотивів, цінностей, стилю поведінки та діяльності, набутих під час попередньої підготовки здобувачів вищої освіти -біологів в освітньому процесі вищої ЗЗСО , та необхідних для успішного виконання завдань природничої освіти й виховання здобувачів освіти у майбутній професійній діяльності в умовах закладу загальної середньої та вищої освіти.

Завдання виробничої педагогічної практики в закладі загальної середньої освіти:

✓ закріплювати теоретичні знання з методики навчання біології, основ здоров'я, географії у 8-9 класах (безпосереднє сприймання освітнього процесу сприяє усвідомленню його сутності, участь у ньому унаочнює засвоєні теоретичні положення, доводить їх правомірність, сприяє осмисленню, систематизації набутих знань);

✓ удосконалювати практичні вміння й виробляти навички планувати, організовувати, контролювати, аналізувати, коригувати навчально-виховну роботу у 8-9 класах і відповідно до вікових, індивідуальних особливостей учнів, рівня їх підготовки, потреб держави, суспільства та особистісних потреб школярів;

✓ стимулювати інтерес здобувачів вищої освіти до професійно-педагогічної діяльності.

КОМПЕТЕНТНОСТІ:

Інтегральна компетентність	Здатність розв'язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у галузі середньої освіти або у процесі навчання, що передбачає застосування теорій та методів біології, географії, освітніх наук, і характеризується комплексністю та невизначеністю педагогічних умов організації освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти.
ЗК 01	Знання й розуміння предметної області, усвідомлення сутності професійної діяльності.
ЗК 10	Здатність застосовувати набуті знання в практичних ситуаціях.
ЗК 12	Здатність до адаптації та дії в новій ситуації.
ЗК 13	Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій у професійній діяльності.
СК 01	Здатність оперувати біологічними поняттями, законами, концепціями, вченнями і теоріями біології для пояснення та розвитку в учнів розуміння цілісності та взаємозалежності живих систем і організмів.
СК 02	Здатність розкривати загальну структуру біологічної науки, сутність біологічних явищ, процесів і технологій та розв'язувати біологічні задачі.
СК 05	Здатність дотримуватися принципу науковості при трансляції наукових біологічних знань у площину шкільного навчального предмета біології.
СК 06	Здатність застосовувати загальну модель процесу навчання біології для планування та організації освітнього процесу з біології.
СК 07	Здатність до проектування власної діяльності у сфері навчання біології у закладі загальної середньої освіти.
СК 08	Здатність здійснювати добір методів і засобів навчання біології для розвитку знань та здібностей учнів.
СК 09	Здатність застосовувати набуті знання з біології, сучасні методи, засоби і освітні технології для формування в учнів загальних і предметних компетентностей.
СК 10	Здатність здійснювати об'єктивний контроль і оцінювання рівня навчальних досягнень учнів з біології.
СК 13	Здатність до комплексного планування, організації та здійснення навчальних проектів, підготовки аналітичної звітної документації, презентацій.
СК 14	Здатність вивчати психологічні особливості учнів, класу, особливості засвоєння учнями навчальної інформації з метою діагностики, прогнозу ефективності та корекції освітнього процесу.
СК 15	Здатність застосовувати сучасні методи й освітні технології, у тому числі й інформаційні, для забезпечення високої якості освітнього процесу.
СК 17	Здатність організовувати безпечне освітнє середовище, надавати домедичну допомогу учасникам освітнього процесу, упроваджувати здоров'язбережувальні, профілактичні та оздоровчі технології під час освітнього процесу.
СК 18	Здатність формувати в учнів позитивну мотивацію до здорового способу життя на основі розвитку

	життєвих навичок, здійснювати освітню роботу з питань формування, збереження і зміцнення здоров'я, профілактики шкідливих звичок, неінфекційних та соціально-небезпечних інфекційних хвороб.
СК 24	Здатність виконувати польові дослідження природних об'єктів та процесів, здійснювати педагогічні дослідження, інтерпретувати отримані результати досліджень, застосовувати їх у професійній діяльності.
СК 25	Здатність застосовувати набуті географічні і психолого-педагогічні компетентності, знання сучасних методик і освітніх технологій для формування в учнів загальних і предметних компетентностей та здійснення міжпредметних зв'язків географії в закладах загальної середньої освіти.
СК 26	Уміння організувати роботу учнів за рівнями засвоєння навчального матеріалу та застосовувати методи діагностування навчальних досягнень учнів з географії.

ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ:

ПРН 15	Знати, розуміти і використовувати сучасні теоретичні та практичні основи методики навчання біології та здоров'я людини у закладі загальної середньої освіти.
ПРН 16	Володіти теоретико-методичними основами організації науково-дослідної роботи, зокрема, з методики навчання біології.
ПРН 17	Аргументовано добирати і практично застосовувати сучасні освітні технології, форми, методи, засоби навчання для формування предметних компетентностей учнів та здійснювати самоаналіз проведеної професійної діяльності.
ПРН 18	Володіти вміннями використовувати інформаційні технології в освітньому просторі.
ПРН 27	Вільно володіти теоретичним матеріалом шкільного курсу географії.
ПРН 28	Знати психолого-педагогічні аспекти навчання і виховання учнів географії.
ПРН 29	Знати сучасні теоретичні та методичні засади методики навчання географії в закладі загальної середньої освіти.
ПРН 30	Уміння зрозуміло і недвозначно доносити до фахівців і нефахівців інформацію, ідеї, проблеми, рішення, власний досвід та аргументації, зокрема, до осіб, які здобувають освіту.
ПРН 31	Спроможність нести відповідальність за вироблення та ухвалення рішень у непередбачуваних робочих та/або навчальних контекстах.
ПРН 32	Здатність продовжувати навчання із значним ступенем автономії

ВИМОГИ ДО ЗНАТЬ ТА ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Відповідно до освітньо-професійної програми «Середня освіта (Біологія та здоров'я людини)» за спеціальністю 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) за період проходження виробничої педагогічної практики у ЗЗСО здобувачі вищої освіти 4 курсу мають оволодіти відповідними знаннями та вміннями.

Здобувач вищої освіти повинен знати:

- ✓ структуру ЗЗСО (НВК, ліцей);
- ✓ документацію та вимоги до її ведення (навчальний план, календарний план, план-конспект уроку, журнал, план виховної роботи ЗЗСО, класного керівника тощо);
- ✓ вимоги до кабінету біології, географії, його обладнання, особливості догляду за ним;
- ✓ методи діагностики та критерії оцінювання навчальних досягнень учнів, правила ведення журналу;
- ✓ особливості організаційних форм, методів, методичних прийомів, засобів навчання біології у 8-9 класах;
- ✓ сутність, значення та методику застосування сучасних новітніх технологій навчання, зокрема, проектного, проблемного, інтерактивного, особистісно-орієнтованого навчання, інтерактивних методів навчання тощо;
- ✓ особливості організації індивідуальної роботи, методи роботи із сильнішими та слабшими здобувачами освітнього класу;
- ✓ теоретичні аспекти щодо гігієни навчально-виховного процесу;
- ✓ методичні аспекти роботи класного керівника.

Здобувач вищої освіти повинен оволодіти:

- **конструктивними вміннями:**
  - ✓ планувати навчальну й виховну роботу у 8-9 класах;
  - ✓ відбирати й аналізувати навчальний матеріал для уроку чи інших форм освітнього процесу у 8-9 класах;
  - ✓ обґрунтовано й творчо будувати структуру уроку, виховного заходу у 8-9 класах;
  - ✓ планувати систему індивідуальної роботи з окремими здобувачами освіти у 8-9 класах;
- **організаторськими вміннями:**
  - ✓ організовувати різні форми й методи навчальної роботи у класі та у позакласній роботі у 8-9 класах;
  - ✓ організовувати різні види колективної та індивідуальної діяльності здобувачів освіти у 8-9 класах;
  - ✓ здійснювати контроль і допомогу у виконанні завдань та доручень учнями;
  - ✓ розвивати навчально-пізнавальну активність, пізнавальні інтереси, творчі здібності учнів;
  - ✓ здійснювати контроль і допомогу в розумовому розвитку учнів, враховуючи їх індивідуальні потреби, інтереси, здібності;
  - ✓ організовувати гурткову роботу з біології у 8-9 класах;
  - ✓ здійснювати педагогічне керівництво учнівськими організаціями;
  - ✓ організовувати роботу з батьками та громадськістю;
- **комунікативними вміннями:**
  - ✓ налагоджувати педагогічно обґрунтовані стосунки з учнями, вчителями та батьками;
  - ✓ регулювати відносини здобувачів освіти у класі та між класами;
  - ✓ обирати ефективні форми спілкування з здобувачами освіти 8-9 класу;
  - ✓ передбачати результат педагогічної дії та взаємостосунків з учнями;
- **дослідницькими вміннями:**
  - ✓ вивчати екологічну культуру здобувачів освіти та класу в цілому у 8-9 класах;
  - ✓ вивчати індивідуальні розумові, пізнавальні особливості здобувачів освіти та класу;
  - ✓ об'єктивно оцінювати свої знання, вміння та результати діяльності;
  - ✓ вивчати досвід навчально-виховної роботи вчителя;
  - ✓ використовувати в роботі психолого-педагогічні дослідження та передовий педагогічний досвід;
  - ✓ вдосконалювати педагогічну майстерність.

3. ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗЗСО (8 СЕМЕСТР)

ОРГАНІЗАЦІЯ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ В ЗЗСО

Виробнича педагогічна практика в ЗЗСО здобувачів вищої освіти 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) організовується деканатом факультету спільно з кафедрою біології та методики її викладання на основі наказу по університету. Наказом затверджуються групові керівники та керівники практики з фахової дисципліни.

Базами для проходження педагогічної практики обирають заклади загальної середньої освіти Кам'янець-Подільського із високим науково-методичним рівнем забезпечення навчально-виховного процесу, сучасною матеріально-технічною базою та висококваліфікованими вчителями.

Перед початком педагогічної практики проводиться **настановна конференція**, під час якої до відома здобувачів вищої освіти доводяться мета й завдання практики, пояснюється її зміст, розглядається порядок проходження, правила поведінки, особливості обліку та оціню-

вання тощо. Обов'язковим елементом настановчої конференції є інструктаж з техніки безпеки під час проходження педагогічної практики у ЗЗСО.

Після настановної конференції керівники груп супроводжують здобувачів вищої освіти до ЗЗСО, де вони проходять практику згідно із розподілом, підготовленим методистом з практики. Окрім цього, методист забезпечує практикантів направленнями на практику, засвідченими у встановленому порядку.

У ЗЗСО здобувачів вищої освіти закріплюють за 8-9 класами. Під час практики здобувачі вищої освіти мають працювати як вчителі біології, основ здоров'я, географії, а також як помічники класних керівників тих класів, за якими вони закріплені.

Практиканти виконують свою діяльність згідно із Статутом ЗЗСО, дотримуються Правил внутрішнього розпорядку, виконують розпорядження вчителя, адміністрації ЗЗСО та керівника практики.

Під час практики здобувачі вищої освіти зобов'язані вчасно приходити до ЗЗСО. Їх робочий день у школі триває 6-8 годин.

Впродовж педагогічної практики здобувачі вищої освіти виконують наступні **види робіт**:

- знайомляться із документацією ЗЗСО, вчителя, класного керівника;
- детально вивчають календарне планування з біології, основ здоров'я, географії та план виховної роботи класного керівника та ЗЗСО на період проходження практики у 8-9 класах;
- відвідують уроки біології, основ здоров'я, географії та інші уроки з дисциплін природничого циклу у 8-9 класах;
- проводять пробні уроки біології, основ здоров'я та географії у 8-9 класах;
- проводять залікові уроки біології, основ здоров'я, географії у 8-9 класах, про які обов'язково завчасно повідомляють керівника практики з фаху;
- проводять виховні заходи, анкетування у 8-9 класах;
- аналізують відвідані та проведені уроки у 8-9 класах;
- беруть участь у гуртковій роботі з біології, якщо така проводиться у школі;
- беруть участь у виховній та методичній роботі ЗЗСО ;
- готують звітну документацію (щоденник, конспекти уроків, виховного заходу, аналіз відвіданих уроків, звіт тощо).

Після завершення періоду, відведеного на проходження педагогічної практики, студентам надається декілька днів на завершення оформлення звітної документації, яку вони мають у належному стані здати на кафедру.

Захист практики проводиться після аналізу звітної документації керівниками практики через декілька днів після її завершення. Під час захисту здобувачі вищої освіти звітують про виконану роботу, обговорюють та аналізують результати, визначають недоліки, проблеми, які виникали під час роботи у школі, висловлюють пропозиції та побажання щодо покращання організації педагогічної практики у школі.

За результатами захисту практики, із врахуванням оцінок, які виставили студентам керівники практики за виконання завдань, оформлення звітної документації та трудову дисципліну, проводяться підсумки практики та виставляється підсумкова оцінка роботи здобувачів вищої освіти.

Виробнича практика завершується **диференційованим заліком** та оцінюється за 100-бальною шкалою: 90-100 балів – відмінно; 75-89 балів – добре; 60-74 – задовільно; менше 60 балів – незадовільно.

Практика оцінюється позитивно тільки у тому випадку, якщо здобувач вищої освіти успішно виконав усі види робіт, передбачених програмою практики.

ЗМІСТ РОБОТИ ЗДОБУВАЧІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ ПІД ЧАС ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Впродовж педагогічної практики у школі здобувачі вищої освіти виконують різноманітні види робіт та завдання, передбачені програмою педагогічної практики для здобувачів вищої освіти 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини).

Педагогічна практика розпочинається із настановчої конференції, під час якої здобувачів вищої освіти знайомлять із завданнями практики, інструктують щодо техніки безпеки, правил поведінки, знайомлять із особливостями ведення звітної документації тощо.

У перші дні педагогічної практики здобувачі вищої освіти ознайомлюються зі школою, її керівництвом, вчителями біології, географії, екології, природознавства, класним керівником класу, за яким вони закріплюються на період практики, кабінетом біології, природознавства. Знайомляться з документацією (класним журналом, календарним і тематичним планами роботи вчителя, планом роботи класного керівника тощо) та правилами її ведення. З допомогою класного керівника знайомляться з здобувачами освіти класу, з яким мають працювати.

Спільно з учителем, класним керівником за участю методистів з університету, кожен здобувач вищої освіти складає власний план роботи на весь період практики.

Після ознайомлення зі школою здобувачі вищої освіти виконують професійні обов'язки вчителя біології, основ здоров'я та географії у 8-9 класах класах і класного керівника згідно із розробленим індивідуальним планом.

Здобувачі вищої освіти відвідують уроки вчителя, виховні заходи, що проводяться у 8-9 класах ЗЗСО та належним чином оформляють аналіз відвіданих занять.

Водночас, практиканти мають оволодіти методикою підготовки, проведення та аналізу уроку, тому готуються до проведення власних пробних, залікових уроків та виховних заходів, розробляють та погоджують з учителем, класним керівником і методистом плани-конспекти й сценарії. Практиканти зобов'язані самостійно готувати і проводити уроки, творчо та професійно підходити до їх підготовки та проведення, опрацьовувати методичну, наукову та науково-популярну літературу, використовувати різноманітні методи, прийоми й засоби навчання.

За весь період практики здобувач вищої освіти проводить:

- пробні уроки біології, основ здоров'я, географії у 8-9 класах;
- залікові уроки біології, основ здоров'я, географії у 8-9 класах;
- виховний захід на природничу тематику у 8-9 класах;
- виконує завдання з психології у 8-9 класах;
- виконує завдання з педагогіки у 8-9 класах;
- готує їх детальний самоаналіз.

Виконання завдань педагогічної практики та підготовка здобувачів вищої освіти до занять має відбуватись у тісній співпраці з учителем та методистом, які обов'язково мають засвідчити своїми підписами на плані-конспекті готовність конспекту та самого студента до уроку. Без попередніх підписів вчителя та методиста конспект недійсний.

Контроль та оцінювання пробних уроків здійснює вчитель з фаху, а залікових уроків – керівник-методист та вчитель з фаху.

Виконуючи функції класного керівника, практиканти повинні у закріплених за ними класах самостійно підготувати і провести один виховний захід з фаху. Підготувати захід допомагають класний керівник, заступник директора з виховної роботи, методист з фаху та методист з кафедри педагогіки. Оцінюють виховний захід, класний керівник та методисти.

Під час практики здобувачі вищої освіти систематично ведуть щоденники, в яких у довільній формі записують зміст проведеної роботи, результати спостереження за навчально-виховним процесом в освітній установі, власною педагогічною діяльністю, особисті враження від педагогічної практики, побажання щодо її проведення. Щоденник є основою для написання звіту про пройдену практику.

Після завершення педагогічної практики здобувач вищої освіти має вчасно оформити та здати на перевірку керівнику практики звітну документацію. Уся документація має бути оформлена та засвідчена підписами і печатками згідно із вимогами, що наведені далі.

Для досягнення мети та визначених завдань педагогічної практики здобувачі вищої освіти зобов'язані виконати такі **завдання**:

1. Систематично вести *щоденник практики*.
2. Ознайомитись із ЗЗСО, керівництвом, напрямками роботи. У щоденнику зробити відповідні *описи ЗЗСО, її структури, керівництва, загальну характеристику діяльності*.

3. Ознайомитись із кабінетом біології та географії, його матеріально-технічним забезпеченням. Зробити *опис кабінету географії (у 8 семестрі)*.

4. Ознайомитись із документацією вчителя біології та географії – календарним планом вчителя біології (природознавства), журналом, конспектами уроків. Зробити *витяги із календарного плану з біології, основ здоров'я та географії* на термін проходження практики.

5. Ознайомитись із здобувачами освіти класу, за яким закріплені, занотувати для себе список здобувачів освіти класу. Проаналізувати їх успішність з біології, основ здоров'я, географії та інших предметів. З'ясувати, чи є у класі невстигаючі учні, виявити причини неуспішності на основі проведення бесід чи анкетування учнів. Письмово оформити *результати вивчення успішності учнів*.

6. Відвідувати впродовж практики всі уроки біології, основ здоров'я, географії, природознавства у 5-7 класах, які проводять вчителі. Зробити *аналіз 3 уроків вчителя* (по одному із біології, основ здоров'я та географії) за схемою, наведеною у додатках (для здобувачів вищої освіти 4 курсу).

7. Підготувати та провести уроки: **2 пробних уроки (з біології та з географії) та 7 залікових уроків** у 8-9 класах, за якими закріплені. Відповідно до вимог оформити *конспект кожного уроку та його самоаналіз*.

У 8 семестрі здобувачі вищої освіти **обов'язково мають планувати та застосовувати новітні технології навчання, зокрема, інтерактивні технології, проектне навчання, ігрові технології тощо.**

8. Ознайомитись із планом виховної роботи класного керівника класу, за яким закріплений студент. Зробити *витяги із плану виховної роботи на місяць*.

9. Відвідувати та *проаналізувати виховні заходи*, які проводить вчитель біології, географії та класний керівник. Зробити короткий *аналіз виховного заходу проведеного вчителем*.

10. Розробити сценарій та *провести виховний захід* на природничу тематику у класі, за яким закріплений практикант.

11. Виконати *індивідуальне науково-дослідне завдання* та письмово оформити його. Зауважимо, що у 7 семестрі здобувачі вищої освіти виконують ІНДЗ на основі тематики обраної теми курсової роботи з методики навчання біології або методики навчання географії, а у 8 семестрі – із запропонованої тематики ІНДЗ з біології, що наведена далі. Робота має характеризувати стан досліджуваної проблеми у навчальному закладі, класі, у якому працює студент. Оскільки на 4 курсі передбачено виконання курсових робіт з методики навчання біології та географії, то у *роботі варто продемонструвати практичне вирішення проблеми, навести приклади із власного досвіду роботи під час практики*. Результати ІНДЗ мають бути використані у курсовій роботі з методики навчання біології та методики навчання географії.

12. Виконати та належно оформити *завдання з педагогіки*.

13. Виконати та належно оформити *завдання з психології*.

14. Проводити *профорієнтаційну роботу* з обов'язковим відображенням її змісту у щоденнику та звіті.

15. Брати участь у гуртковій роботі з біології.

16. Брати участь у роботі з окремими учнями, що займаються поглибленим вивченням біології, науково-дослідною роботою, беруть участь в олімпіадах та в Малій академії наук (при наявності таких у класі).

17. Виготовляти та активно використовувати у навчальній роботі *дидактичний матеріал, наочні посібники*, допомагати вчителю в обладнанні кабінету. *Обов'язково використовувати комп'ютерні програми, презентації*.

18. Здійснювати систематичний аналіз своєї практичної діяльності та досвіду навчально-виховної роботи вчителя й ЗЗСО. Робити відповідні записи у щоденнику.

19. Вчасно підготувати *звітну документацію* (щоденник, звіт, характеристика та ін.).

20. Брати участь у захисті практики.

Детальніше завдання педагогічної практики, терміни виконання та форма звітності відображено у таблиці.

ЗМІСТ ВИРОБНИЧОЇ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

В ЗЗСО

(4 курс, 8 семестр, денна та заочна форми навчання)

(Здобувачі вищої освіти працюють у 8-9 класах ЗЗСО)

№ з/п	Основні види діяльності практиканта	Терміни виконання	Форма звітності
Організаційна робота			
1	Участь у настановчій конференції. Інструктаж з техніки безпеки	до початку практики або у перший її день	запис у щоденнику, запис у журналі реєстрації інструктажу
2	Ознайомлення зі школою, керівництвом, вчителем та класним керівником класу, за яким закріплений студент	1-2 дні	запис у щоденнику характеристика ЗЗСО, напрямів її роботи, прізвища керівництва ЗЗСО, вчителів, класного керівника
3	Вивчення календарного плану роботи вчителів біології, основ здоров'я, географії, плану роботи класного керівника	2-3 дні	витяги із календарних планів роботи вчителів біології, основ здоров'я, географії та плану роботи класного керівника на період практики
4	Планування індивідуальної роботи на основі програми практики, планів роботи вчителів з фаху та класного керівника	1-2 дні	календарний графік практики (у щоденнику)
5	Знайомство з здобувачами освіти класу, за яким закріплений	1-2 дні	запис у щоденнику, занотований список учнів
6	Вибір тем пробних та залікових уроків, виховних заходів; встановлення термінів їх проведення, погодження з учителями та класним керівником структури уроків та виховних заходів	1-3 дні	записи у щоденнику та графіку практики
7	Ознайомлення із кабінетами біології, географії, їх навчально-методичним забезпеченням	2-3 дні	опис кабінету біології та кабінету географії
8	Участь у педагогічних нарадах під керівництвом методиста з фаху, керівників практики, вчителя, класного керівника	в разі необхідності	запис у щоденнику
9	Систематичний аналіз та фіксація проведеної роботи у щоденнику	впродовж практики	оформлений щоденник педагогічної практики
10	Участь у захисті практики	після закінчення педагогічної практики та перевірки звітної документації	виступ на захисті та на конференції із презентацією результатів роботи та пропозиціями практикантів
Навчальна робота			
11	Відвідування уроків біології, основ здоров'я, природознавства, географії, які проводить вчитель	впродовж практики	записи у щоденнику; аналіз 3 уроків вчителя (біологія, основи здоров'я, географія) (за схемою)
12	Аналіз успішності учнів	1 тиждень	аналіз проведеної роботи, записи у щоденнику

№ з/п	Основні види діяльності практиканта	Терміни виконання	Форма звітності
13	Підготовка та проведення пробних уроків (здобувачі вищої освіти проводять не менше 2 пробних уроків)	1-2 тиждень	конспекти пробних уроків (з біології, основ здоров'я, географії), підписані вчителями; самоаналіз уроків у щоденнику
14	Підготовка та проведення залікових уроків (здобувачі вищої освіти проводять не менше 4 уроків біології, 2 уроків географії, 1 урок в основ здоров'я). Обов'язковим є <u>застосування інтерактивних методів навчання, проєктної роботи школярів, нестандартних форм навчання.</u>	2-5 тиждень	конспекти залікових уроків (з біології, основ здоров'я, географії), підписані вчителем та керівником з фаху; самоаналіз уроків у щоденнику
15	Відвідування уроків колег, їх обговорення, аналіз	впродовж практики	записи у щоденнику
16	Виконання індивідуального завдання	впродовж практики	реферат
17	Виконання завдань з психології	впродовж практики	звіт про виконану роботу
18	Виконання завдань з педагогіки	впродовж практики	записи у щоденнику
19	Участь у проведенні позаурочної та позакласної роботи	впродовж практики	записи у щоденнику
20	Виготовлення та використання наочних посібників, дидактичних матеріалів	впродовж практики	наочні посібники, дидактичні матеріали
Виховна робота			
21	Відвідування виховних заходів, які проводять вчителі з фаху та класний керівник	впродовж практики	записи у щоденнику
22	Розробка сценарію та проведення виховного заходу на природничу тематику (з фаху)	2-4 тиждень	сценарій виховного заходу, підписаний класним керівником, керівником з фаху
23	Розробка конспекту та проведення виховного заходу педагогіки	2-4 тиждень	сценарій виховного заходу, підписаний класним керівником, керівником з педагогіки
24	Профорієнтаційна робота	впродовж практики	записи у щоденнику

4. ФОРМИ ТА МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

ПОРЯДОК ЗАХИСТУ ТА ФОРМИ КОНТРОЛЮ ПРАКТИКИ

Уся звітна документація готується студентами поступово під час проходження педагогічної практики. На завершення оформлення документації відводиться 1-2 дні.

Захист практики відбувається впродовж 10 днів після її завершення. За цей період керівники практики зобов'язані детально ознайомитись із представленими документами та оцінити як звітну документацію, так і всі інші види робіт, які виконували здобувачі вищої освіти під час педагогічної практики.

Керівники з фаху, із психології та педагогіки виставляють оцінки у спеціальний **протокол реєстрації досягнень практикантів**.

Підсумки педагогічної практики проходить у два етапи.

Захист практики.

Розпорядженням по факультету створюється **комісія**, до якої входять:

- ✓ голова комісії – завідувач або провідний фахівець випускової кафедри;
- ✓ члени комісії – групові керівники, керівники з фаху, психології та педагогіки;

✓ секретар комісії.

Під час засідання комісії усі здобувачі вищої освіти виступають із звітами про проведenu роботу, демонструють комп'ютерні презентації про хід та результати практики, діляться враженнями, емоціями, вказують на труднощі, які виникали під час педагогічної практики, вносять пропозиції щодо вдосконалення її проведення, контролю та оцінювання.

Результати захисту педагогічної практики також заносяться до протоколу. Після цього груповий керівник визначає підсумкову оцінку з практики.

Підсумкова (звітна) конференція.

Проводиться не пізніше як за два тижні після завершення педагогічної практики. На підсумкову конференцію запрошуються представники деканату, кафедр, групові керівники, керівники з фаху, з психології та педагогіки, представники навчальних закладів, де проходила педагогічна практика, а також здобувачі вищої освіти молодших курсів.

Здобувачі вищої освіти (по одному представнику від кожної групи практикантів, що працювали в одному навчальному закладі) доповідають про результати педагогічної практики, демонструють наочні посібники, відеозвіти, фотозвіти та комп'ютерні *презентації*, що відображають їхні досягнення.

На завершальному етапі конференції оголошуються підсумкові оцінки за педагогічну практику. Вони заносяться до протоколу, відомостей та залікових книжок здобувачів вищої освіти.

4.2. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ ПЕДАГОГІЧНОЇ ПРАКТИКИ

Поточний контроль діяльності практикантів здійснюється керівниками практики впродовж проходження студентами педагогічної практики шляхом аналізу та оцінки їх систематичної роботи в освітній установі, залікових навчальних занять, виховних заходів відразу після їх проведення.

Критерії оцінювання залікових уроків здобувачів вищої освіти наведено у таблиці 2.

Таблиця 2

Критерії оцінювання залікового уроку

Оцінка	Критерії оцінювання діяльності практиканта
10-12 відмінно	• досконало володіє навчальним матеріалом; • точно, чітко і правильно визначає мету уроку, вибирає ефективні методи, прийоми і засоби її реалізації; • комплексно вирішує задачі навчання, розвитку та виховання; • використовує додаткову наукову інформацію; • проводить урок згідно з планом-конспектом, вдало організовує кожен етап уроку, розподіляє час і досягає поставлених цілей; • активізує та утримує увагу учнів; • застосовує творчий методичний підхід, класичні та сучасні прийоми, наочність і дидактичні матеріали; • слідує за своїм мовленням, не вживає зайвих слів, слів-паразитів; • не припускається помилок, бачить та вчасно виправляє помилки учнів; • об'єктивно оцінює знання та поведінку учнів; • вміє аналізувати свою роботу, бачить її позитивні сторони та недоліки.
7-9 добре	• недостатньо чітко формулює мету уроку, в недостатньо повному обсязі визначає обладнання; • недосконало володіє навчальним матеріалом; • при загально правильній методичній побудові уроку окремі прийоми та методи вибирає невдало; • проводить урок відповідно до плану, проте, якщо бачить недоцільність деяких видів роботи, не може вчасно перебудуватися; • створює на уроці робочу атмосферу, забезпечує дисципліну, але недостатнє володіє увагою учнів; • не припускається помилок, але не завжди помічає помилки учнів; • має незначний прояв творчості; • загалом мети уроку досягає; • вміє аналізувати свою роботу, бачить її позитивні сторони та недоліки; знає причини невдач та шляхи їх усунення.

4-6 задовільно	• конспект уроку не достатньо повно оформлений, структурний; • мету уроку визначає неточно та некоректно; • вибір методів і прийомів обмежений, шаблонний; • недосконало володіє навчальним матеріалом; • припускається фактичних помилок; • увага та дисципліна здобувачів освіти низька; • не помічає помилок учнів; • мета уроку досягається частково; • не може зробити самоаналіз уроку; • не бачить усіх недоліків уроку та не знає шляхів їх усунення.
1-3 незадовільно	• конспект уроку не достатньо повно оформлений, структурний; • має низький рівень володіння навчальною інформацією; • допускає грубе порушення методики проведення уроку; • не вміє організувати роботу класу; • не досягає мети уроку; • спостерігаються прояви непедагогічної поведінки студента.

Оцінка виховної роботи проводиться за її результативністю, вмінням використовувати різні форми, методи, прийоми, за здатністю співпрацювати з вчителями, учнями, батьками та проявляти творчість. Оцінює цю роботу класний керівник чи заступник директора з виховної роботи та керівник практики. Для оцінки педагогічної практики груповими керівниками та керівниками практики аналізується звітна документація.

Підсумковий контроль здійснюється після завершення та захисту педагогічної практики шляхом цілісного оцінювання систематичної педагогічної діяльності здобувачів вищої освіти протягом усього періоду педагогічної практики.

Підсумкова оцінка за педагогічну практику формується на підставі оцінювання всіх видів робіт, передбачених змістом та завданнями практики, що визначені у програмі педагогічної практики. Зокрема, оцінюється рівень теоретичної підготовки та оволодіння педагогічними вміннями і навичками, якість проведення залікових та пробних уроків, виховних заходів, якість проведення та оформлення опису кабінету аналізу успішності учнів, вивчення екологічної культури здобувачів освіти класу, виконання індивідуальної науково-дослідної роботи, виготовлення та використання унаочнень, дидактичних розробок, використання комп'ютерних технологій, а також виконання завдань із педагогіки і психології, якість оформлення документації та час її подання, участь у захисті результатів педагогічної практики, у звітній конференції після завершення педагогічної практики, дисциплінованість студента.

При оцінюванні результатів педагогічної практики враховуються такі критерії та показники:

- якість навчально-виховної роботи на уроках біології, географії, екології (оформлення конспекту уроку, знання теоретичного матеріалу уроку, його наукова обґрунтованість, вміння організувати навчально-пізнавальну роботу учнів, контролювати та об'єктивно оцінювати навчальні досягнення здобувачів освіти тощо);
- якість виховної роботи з класом та окремими здобувачами освіти (оформлення сценарію виховного заходу, готовність до його проведення, вміння підготувати учнів, організувати їх роботу під час виховного заходу, загальна оцінка виховного заходу);
- якість індивідуальної дослідницької роботи, виконаної під час педагогічної практики (якість оформлення, змістовність, розкриття теми);
- характер проведення профорієнтаційної роботи;
- дисциплінованість, організованість, і відповідальне ставлення до роботи, ініціативність і творчість студента;
- якість оформлення звітної документації з педагогічної практики;
- своєчасність оформлення та здачі звітної документації.

Детально розподіл балів за всі види робіт здобувачів вищої освіти під час педагогічної практики наведено у таблиці 3.

Розподіл балів за різні види роботи практиканта

Виконання завдань з біології та основ здоров'я	Виконання завдань з географії	Завдання з психології	Завдання з педагогіки	Ведення та оформлення звітної документації	Захист педагогічної практики	Підсумкова оцінка
30 балів	20 балів	10 балів	10 балів	20 балів	10 балів	100 балів

Практика оцінюється позитивно тільки у тому випадку, якщо здобувач вищої освіти успішно виконав усі види робіт, передбачених програмою педагогічної практики.

Педагогічна практика здобувачів вищої освіти 4 курсу спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини) завершується диференційованим заліком та оцінюється за 100-бальною системою, за шкалою ECTS та національною шкалою (табл. 4, табл. 5).

Таблиця 4

Підсумкове оцінювання педагогічної практики

Рейтингова оцінка з кредитного модуля	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	Національна залікова оцінка
90-100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
75-81	C		
67-74	D	задовільно	
60-66	E		
35-59	FX	незадовільно	не зараховано
34 і менше	F		

Таблиця 5

Критерії підсумкового оцінювання педагогічної практики

Оцінка	Критерії
90-100 балів Відмінно	Здобувач вищої освіти у повному обсязі виконав усі завдання педагогічної практики. Залікові уроки та виховні заходи оцінено на 10-12 балів. Отримав високу оцінку вчителя, класного керівника та методистів за виконувану роботу. Під час виконання різних видів роботи в школі проявив себе як організований, сумлінний, ініціативний, творчий. Завоював повагу серед учнів, педагогічного колективу ЗЗСО, керівників педпрактики. У визначений термін здав досконало оформлену документацію.
75-89 балів Добре	Здобувач вищої освіти у повному обсязі виконав усі завдання педагогічної практики. Залікові уроки та виховні заходи оцінено на 7-9 і вище балів. Здобувач вищої освіти припускався деяких методичних помилок під час проведення занять, але зміг самостійно їх виправити або пояснити причину в процесі аналізу уроку чи виховного заходу. Проявив дисциплінованість, отримав позитивну оцінку роботи від педагогічного колективу ЗЗСО, методистів і класних керівників. Вчасно оформив та здав звітну документацію.
60-74 бали Задовільно	Навчально-виховна робота студентом проведена в повному обсязі, усі завдання практики виконано. Залікові уроки та виховні заходи оцінено на 4-6 та вище балів. Здобувач вищої освіти проявив себе організованим, дисциплінованим, проте недостатньо самостійним та ініціативним. Під час залікових заходів допускалися несуттєві методичні помилки. Здобувач вищої освіти вчасно здав документацію, але при її оформленні допустився деяких неточностей або неповноти викладу.
менше 60 балів Незадовільно	Здобувач вищої освіти недобросовісно ставиться до своїх обов'язків, несистематично відвідує школу, пропускає заняття. За період практики не виконав усіх завдань, передбачених програмою практики. Виявив невідповідність до навчально-виховної роботи в школі.

Якщо програма практики не виконана із поважних причин, студенту надається можливість пройти практику та виконати завдання у вільний від навчання час.

Якщо здобувач вищої освіти не виконав усі завдання практики із неповажних причин – він отримує незадовільну оцінку і може бути відрахований із навчального закладу за неуспішність.

Підведення підсумків та результати оцінювання педагогічної практики оголошуються після підсумкової конференції.

Оцінка за педагогічну практику виставляється в залікову відомість і залікову книжку студента.

5. ПЕРЕЛІК ТА ВИМОГИ ДО ЗМІСТУ Й ОФОРМЛЕННЯ ЗВІТНИХ ДОКУМЕНТІВ

Після завершення педагогічної практики здобувач вищої освіти має оформити та вчасно здати на перевірку керівнику практики звітну документацію. Уся звітна документація подається в окремій папці. Зразок оформлення титульної сторінки папки наведено у додатках.

➤ Щоденник педагогічної практики.

Щоденник ведеться систематично. Структурними елементами щоденника є: календарний план роботи студента, робочі записи під час практики, відгуки та оцінка роботи студента на практиці.

У щоденнику мають бути відображені усі види робіт, які виконував здобувач вищої освіти під час практики, наведено їх аналіз, оформлені відгуки (характеристика) вчителя, класного керівника, керівника з фаху про роботу студента-практиканта. Щоденник має бути завірений підписами вчителя природознавства, біології, класного керівника, директора та печатками навчального закладу.

Після оформлення щоденник перевіряє керівник з фаху, який також дає свої відгуки, зауваження щодо проходження педагогічної практики студентом, а також керівник практики від університету.

Після захисту педагогічної практики у щоденник виставляється оцінка за роботу студента і засвідчується підписами керівника практики від університету та членами комісії.

Календарний графік проходження практики. Укладається після ознайомлення зі школою, вчителями, розкладом, календарним плануванням вчителя з фаху та планом виховної роботи класного керівника, на основі переліку завдань, які має виконати здобувач вищої освіти під час педагогічної практики. Індивідуальний план має включати всі види рекомендованих робіт, визначених програмою педагогічної практики та переліком завдань для здобувачів вищої освіти.

Календарний графік роботи погоджується із керівниками практики, вчителем екології, класним керівником та засвідчується їхніми підписами. Після виконання запланованих видів роботи здобувач вищої освіти має зробити відмітки про їх виконання безпосередньо у календарному графіку практики.

Робочі записи під час практики. Виконуються студентом-практикантом щоденно. Спочатку здобувач вищої освіти обов'язково вказує дату. А потім дає детальний опис усіх видів робіт, які він виконував під час роботи у школі, та висновки щодо їх ефективності.

Відгук і оцінка роботи студента на практиці. Характеристику на студента-практиканта дають вчитель з фаху та класний керівник.

У характеристиці наводиться узагальнений аналіз та оцінка роботи студента під час практики. Аналізується рівень його теоретичної підготовки з природознавства, біології, обізнаність із методичними аспектами навчання їх у школі. Характеризується вміння спілкуватися з учнями, вчителями, старанність та наполегливість у виконанні завдань педагогічної практики тощо. Обов'язково подаються рекомендації щодо підсумкової оцінки практиканта.

Характеристика має бути оформлена у щоденнику педагогічної практики, підписана вчителем з фаху класним керівником та засвідчена підписом директора і печаткою навчального закладу, де проходила педагогічна практика.

➤ Звіт студента про проходження педагогічної практики.

Звіт виконується на спеціально оформлених аркушах паперу формату А4. Усі розділи звіту обов'язково мають бути заповнені.

У звіті необхідно відобразити та охарактеризувати усі види робіт, які виконував здобувач вищої освіти під час педагогічної практики. Зокрема, мають бути охарактеризовані навчальна, виховна, методична та науково-дослідницька робота практиканта. Чітко вказується кількість відвіданих та проведених самим студентом уроків (пробних та залікових), їх теми, тема виховного заходу; терміни їх проведення. Зазначаються основні досягнення та недоліки під час педагогічної діяльності у школі та характеризуються інші види робіт, які виконувались під час практики. Описуються враження, аналізуються труднощі та вносяться пропозиції щодо вдосконалення педагогічної практики у школі.

Звіт засвідчують підписами студент, вчитель з фаху та класний керівник.

➤ **Опис кабінету біології (географії).**

Опис кабінету має бути оформлений на окремому аркуші паперу формату А4. В описі необхідно зазначити, де знаходиться кабінет, на скільки робочих місць розрахований, як оформлений, чи є препаратозна. Зробити перелік та детально охарактеризувати обладнання, засоби унаочнення, які є у кабінеті біології, зазначити, чи відповідають вони змісту курсу біології. Звернути увагу на дотримання санітарно-гігієнічних норм у кабінеті: відповідність температури, достатність освітлення, зручне розташування дошки тощо.

➤ **Витяги з календарного плану вчителя з фаху та плану роботи класного керівника.**

Готуються практикантом у перший день педагогічної практики у школі за згодою вчителя з фаху та класного керівника. Витяги календарного планування мають охоплювати період практики.

➤ **Результати аналізу успішності здобувачів освіти класу.**

Оформляються у довільній формі на окремому аркуші паперу формату А4. Спочатку необхідно описати методи, за допомогою яких досліджувалась успішність (анкетування, аналіз журналу, бесіди з учнями, учителем тощо). Після цього описати результати аналізу успішності учнів. Варто зазначити, які учні мають кращі знання з предмету, у яких виникають проблеми з успішністю. Доцільно проаналізувати, чи завжди успішність з біології відповідає успішності з інших предметів.

➤ **Аналіз уроків, проведених вчителем.**

Здобувач вищої освіти зобов'язаний відвідувати усі уроки, які проводить вчитель. На основі своїх спостережень під час уроків необхідно оформити аналіз уроків вчителя. Схема аналізу наведена у додатках. Оформляється на окремих аркушах паперу формату А4.

➤ **Конспекти пробних та залікових уроків з біології.**

Готуються на окремих аркушах паперу формату А4.

Титульна сторінка конспектів пробних та залікових уроків оформляється за зразком, наведеним у додатках. Орієнтовна структура конспекту уроку також наведена.

На першій сторінці конспекту відводиться місце для засвідчення конспекту вчителем та керівником з фаху, визначається тема, мета, тип уроку, методи проведення, обладнання, використана в процесі підготовки до уроку література. Після цього подається детальний та послідовний виклад змісту уроку (хід уроку). В кінці конспекту відводиться місце для оцінки та підписів вчителя та керівника з фаху.

У конспекті необхідно чітко виокремити макроструктурні та мікроструктурні елементи уроку (курсивом, півжирним шрифтом або підкреслити), зазначити орієнтовну тривалість кожного етапу, що в подальшому полегшить роботу студента під час проведення уроку. Послідовність структурних елементів може бути різною, залежати від типу уроку, але обов'язково орієнтованою на виконання поставлених цілей уроку.

Конспект пробного уроку погоджується та підписується вчителем.

Конспект залікового уроку попередньо погоджується та завіряється підписами вчителя та керівника з фаху. Підписи обов'язково мають бути на першій сторінці конспекту, що свідчить про вчасний допуск студента до уроку, а також в кінці конспекту – після оцінки за проведений урок, що засвідчує позитивну оцінку роботи студента.

➤ **Сценарій (конспект) виховного заходу.**

Готується на окремих аркушах паперу формату А4. Титульна сторінка сценарію оформляється за зразком, наведеним у додатках. На першій сторінці сценарію відводиться місце на підписи класного керівника, керівника з фаху та з педагогіки. Далі зазначається мета виховного заходу, форма та методи проведення, наочні посібники та технічні засоби. Після цього викладається зміст проведеного заходу.

Сценарій виховного заходу попередньо погоджується та підписується класним керівником, а також керівниками з фаху та з педагогіки (на початку конспекту). Оцінюється виховний захід після його проведення в ході обговорення класним керівником та керівниками з фаху і з педагогіки із занесенням залікової оцінки у конспект виховного заходу (в кінці конспекту).

➤ **Результати виконання індивідуального завдання.** Перелік завдань для індивідуальної роботи студентів під час педагогічної практики наведено у додатках. Результати оформляються у формі реферату, який складається із двох частин – теоретичної та практичної. У теоретичній частині варто дати визначення, сучасне трактування основних понять з теми, вказати, хто із науковців займався вивченням проблеми. Обов'язково мають бути й результати практичного дослідження наукової проблеми у школі, які проводив здобувач вищої освіти під час практики. Також наводиться список використаних джерел.

➤ **Опис профорієнтаційної роботи,** що проводилась під час педагогічної практики у школі. Подається у довільній формі на окремому аркуші паперу формату А4.

➤ **Дидактичні матеріали, наочні посібники,** які використовувались під час уроків та виховних заходів. Обов'язково мають бути представлені під час захисту педагогічної практики. Якщо було зроблено об'ємні унаочнення, можна представити їх макети.

Обов'язково серед дидактичних матеріалів мають бути подані витяги з конспектів уроків, що демонструють застосування новітніх технологій навчання.

➤ **Комп'ютерна презентація або відеопрезентація про хід та результати педагогічної практики.** У презентації варто коротко подати інформацію про навчальний заклад, де проходила педагогічна практика, та напрями його діяльності. Основну увагу слід надати відображенню роботи практикантів і характеристиці основних їх досягнень. Для вчасного оформлення презентації студентам рекомендується під час педагогічної практики робити фото та відео під час ознайомлення зі школою, з здобувачами освіти та вчителями, під час проведення пробних та залікових уроків, виховних заходів, під час підготовки до практики тощо.

Презентація готується обов'язково і має бути представлена під час її захисту. Якщо в освітньому закладі працювали декілька здобувачів вищої освіти – презентація готується одна, але вона має відобразити роботу усіх практикантів.

6. ТЕМАТИКА ІНДЗ

1. Методика вивчення біологічних теорій в курсі біології (на прикладі клітинної, хромосомної, еволюційних теорій).
2. Методика формування біологічних понять в процесі вивчення біології у ___ класі.
3. Методика формування біологічного поняття «___» в курсі біології у ___ класі.
4. Екологічна освіта і виховання здобувачів освіти ___ класу в процесі вивчення біології.
5. Вдосконалення форм і методів екологічного виховання здобувачів освіти в процесі вивчення біології у ___ класі.
6. Дидактичні умови формування валеологічних знань в курсі біології у ___ класі.
7. Естетичне виховання здобувачів освіти ___ класу в процесі вивчення біології.
8. Використання краєзнавчого матеріалу при викладанні біології у ___ класі.
9. Розвиток мислення здобувачів освіти в процесі вивчення курсу біології у ___ класі.
10. Економічне виховання здобувачів освіти ___ класу як реалізація принципу зв'язку теорії з практикою.
11. Методи і прийоми розвитку творчої діяльності здобувачів освіти в процесі вивчення біології у ___ класі.
12. Застосування міжпредметних зв'язків як засіб формування усвідомлених біологічних понять у ___ класі.
13. Методика використання ігрових технологій в процесі вивчення біології у ___ класі.

14. Використання самостійної роботи здобувачів освіти в біології як засобу активізації пізнавальної діяльності у ___ класі.
15. Методика організації дослідницької роботи здобувачів освіти в процесі вивчення біології у ___ класі.
16. Дослідницькі методи навчання на уроках біології та в позаурочний час.
17. Самостійна робота здобувачів освіти з біології у ___ класі як форма розвиваючого навчання.
18. Методика здійснення індивідуалізованого навчання біології у ___ класі.
19. Методика реалізації рівневої технології навчання в курсі Біології (___ клас).
20. Використання сучасних освітніх технологій в процесі вивчення біології у ___ класі.
21. Проблемне навчання біології як засіб розвитку пізнавального інтересу в учнів.
22. Проектне навчання біології здобувачів ___ класу.
23. Дидактичні умови ефективного проведення самостійної роботи здобувачів освітніх курсів біології у ___ класі.
24. Нестандартні форми вивчення біології у ___ класі.
25. Методика проведення нестандартних уроків в процесі вивчення біології у ___ класі.
26. Дослідницька робота здобувачів освіти у гуртковій роботі з біології у ___ класі.
27. Прийоми активізації пізнавальної діяльності здобувачів освіти як засіб формування усвідомлених знань з біології у ___ класі.
28. Нестандартні уроки біології: види, значення, структура найбільш поширених нестандартних уроків на прикладі ___ класу.
29. Інтерактивні технології навчання біології.
30. Кооперативне навчання на уроках біології.
31. Методика організації колективно-групового навчання на уроках біології.
32. Технології ситуативного моделювання на уроках біології.
33. Технології опрацювання дискусійних питань на уроках біології.
34. Методи і прийоми розвитку творчої діяльності здобувачів освітніх процесів вивчення біології.
35. Дидактичні умови формування валеологічних знань в курсі біології.
36. Моделювання біологічних процесів як засіб розвитку творчих здібностей учнів.
37. Розвиток інтересу здобувачів освіти до біології в позаурочній роботі.
38. Проблемне навчання біології як засіб розвитку пізнавального інтересу в учнів.
39. Методика використання електронних засобів навчання під час вивчення біології в школі.
40. Застосування живих рослинних об'єктів при вивченні біології.
41. Засоби навчання біології.
42. Проведення фенологічних спостережень у ___ класі як умова розвитку мислення учнів.
43. Методика організації факультативів з біології у школі.
44. Дослідницька робота здобувачів освіти ___ класу на навчально-дослідницькій ділянці.
45. Методика роботи з обдарованими здобувачами освіти на уроках біології у ___ класі.
46. Вивчення біології у ___ класі за допомогою програмованого навчання.
47. Тестування навчальних досягнень здобувачів освіти під час вивчення біології в школі.
48. Розв'язування біологічних задач з учнями.
49. Екскурсії та їх роль в навчальному процесі з біології у ___ класі.

7. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Грицай Н.Б. Методика навчання біології : Навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів: «Новий Світ-2000», 2020. 272 с. <https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Metodyka-navchannia-biolohii.pdf>
2. Грицай Н.Б. Інноваційні технології навчання біології: навчальний посібник. Львів: «Новий світ – 2000», 2020. 200с. <https://ns2000.com.ua/wp-content/uploads/2019/10/Innovatsiyni-tekhnohohii-navchannia-biolohii.pdf>
3. Загальна методика навчання біології / За ред. І.В. Мороза. К. : Либідь, 2006. 592 с.
4. Казанішена Н. В. Навчальні та виробничі практики як складова підготовки майбутнього вчителя біології до професійної діяльності // Інноватика у вихованні : зб. наук. пр. Вип.

13. / упоряд. О.Б.Петренко; ред. кол. : О.Б.Петренко, Н.Б.Грицай, Т.С.Ціпан та ін. Рівне : РДГУ, 2021. С. 105-114.

5. Казанішена Н.В. Педагогічна практика: навчально-методичний посібник для студентів 2-4 курсів спеціальності 014 Середня освіта (Біологія та здоров'я людини). [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2021. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM); 12 см.

6. Казанішена Н.В. Форми, методи, засоби навчання біології : навчальний посібник : [електрон. ресурс]. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, редакційно-видавничий відділ. 2021. 120 с.
<http://elar.kpnu.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/6896/Kazanishena-N.V.-Formy-metody-y-zasoby-navchannia-biologhii.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

7. Тарасова С.М., Космачова А.М., Міхеєва Г.М. Методика навчання біології : навч. посіб. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2018. 354 с.
<https://oldiplus.ua/downloads/297.pdf>